

Von Goesai: giminės istorijos puslapiai

Šiaurės Lietuvoje nuo seno gyveno ir savo ekonominės bei kultūrinės veiklos pėdsakus paliko latvių, vokiečių, žydų ir kitų tautinių bendruomenių bei religinių konfesijų atstovai. Greta gyvavusios Livonijos kultūros pėdsakų išliko Šiaurės Lietuvos tarmėse, kraštovaizdyje, bažnyčių, dvarų ir dvarelių architektūroje ir įrangoje.

Šiaurės Lietuvoje gyveno ir kūrė latvių kunigas Gothardas Friedrichas Stenderis – švietėjas, pirmosios latvių gramatikos autorius, kalbininkas; vokietis Teodoras von Grothus – pirmasis Lietuvos fizikas ir chemikas, fotochemijos teorijos pradininkas, Likėnų mineralinių šaltinių tyrėjas; šveicaras Frédéric Dubois de Montpereux – Lietuvos žemės sandaros tyrėjas, paskelbęs „Geognostines pastabas apie Lietuvą“ ir sudaręs pirmąjį Lietuvos geognostinį žemėlapi, ir kiti garsūs žmonės.

XIX a. tautinio atgimimo pradžia Šiaurės Lietuvoje, Joniškio krašte, siejama su bajorų von Goesų veikla.

Ats. redaktorius

GOESAI

Labai sena vokiečių bajorų Goesų giminė kilusi iš Vokietijos, Osnabrūcko krašto. Vėliau jos palikuonys apsigyveno Livonijoje ir Kurliandijoje. Pirmasis žinomas 1382 m. gegužės 14 d. ir 1385 m. sausio 10 d. dokumentuose paminėtas Bernardas Goesas (*Bernhardo Goes, Bernardo Ghoes*) buvo Rygos arkivyskupo pilies Turaidoje viršininkas (*advocato, vogt*) [1, 2]. 1395 m. rugsėjo 1 d. dokumente tas pats asmuo (*Bernd Gös*) minimas kaip Rygos arkivyskupo vasalas [3]. 1419 m. vasario 21 d. dokumente nurodytas Liudvikas Goesas (*Lodewig Göss*) [4], o 1421 m. rugpjūčio 31 d. – Henrikas Goesas (*Hinricus Ghoessen*) [5]. 1426 m. gegužės 22 d. dokumente figūruoja brolis Bernardas Goesas (*Bernd Goes*) – Falkenau vienuolyno fogtas [6]; gali būti, kad tai tas pats anksčiau minėtas Goesas – buvęs Turaidos pilies viršininkas ir Rygos arkivyskupo vasalas. 1438 m. spalio 2 d. minimas Geertas Goesas (*Geert Gosz*) – riteris, Kalavijuočių ordino vasalas Livonijoje [7], 1500 m. rugsėjo 19 d. – Otonas Goesas (*Otten Ghoes*), Kalavijuočių ordino komtūras Dobelėje (*Dubblenn*) [8]. Po 1503 m. rugsėjo 1 d. to pačio asmens pavardė rašoma *Otto Goisz* ir nurodoma, kad tai Kalavijuočių ordino komtūras Kuldigoje (*Goldingen*), buvęs Dobelės komtūras [9]. 1504–1519 m. Kalavijuočių ordino komtūrų Kuldigoje sąrašė nurodytas Otas Goesas (*Otto Goeb*) [10].

Kairėje – Geerto von Goeso, riterio 1459 m. naudotas herbas, dešinėje – von Goesų giminės XIX a. naudotas herbas. Iš Lietuvos mokslų akademijos bibliotekos Rankraštyno fondu

Bajorų Goesų giminė turi visas teises, suteiktas Žygimanto Augusto 1561 m. privilegija Kurliandijai [11].

1535 m. dokumentuose minimas Eberhardas von Goesas, žemvaldys Kurliandijoje [12]. 1620 m. spalio 17 d. Kurliandijoje sudarytame daliniame bajorų giminių sąrašė nurodyta giminė von Goes (Nr. 19). 1672 m. viena von Goesų šaka išsikėlė į Švediją ir buvo įtraukta į Švedijos bajoriškų giminių sąrašą [13].

1624 m. kovo 22 d. sudarytame Anteutschos (Kurliandija) bažnyčios statybai aukojusiųjų sąrašė minimas Otto Goesas (*Goeb*), paaukojęs 40 talerių [14], o 1680 m. rugpjūčio 30 d. – Aberhardas Johannas von Goesas, Piarnu stalininkas (*podstoli Pernawsky*) [15].

Kurliandijos bajorų komiteto posėdžių žurnalo įrašė apie 1838 m. birželio 10 d. vykusį posėdį nurodyta, kad Ewaldo Magnuso von Goesos trys sūnūs (*Johann Martin*, *Bartholomeus Kajetan* ir *Joseph Nikodem*) prašo Kurliandijos bajorų komitetą išduoti kiekvienam jų ir jų teisėtiems vaikams po bajorystės liudijimą, kad jie, keliantis iš Kurliandijos į Lietuvą, galėtų Vilniaus gubernijos valdžiai įrodyti esą bajorai. Prašymą komitetas patenkino. Išrašė pateikta duota Kurliandijos bajorų von Goesų giminės genealoginio medžio atkarpa. Pasak jos, Otto Friedrich von Goes, leitenantas (gimęs apie 1700 m.), Lašų (*Laschen*), Ficedeno (*Fizeden*), Didžiųjų ir Mažųjų Svirkalnių (*Groß Schwirkaln*, *Klein Schwirkaln*) savininkas, vedė Oną Sibilę von Grothus (*Anna Sibihla von Grothuss*). Jie turėjo sūnų Hermaną Frydrichą von Goesą (*Herman Friedrich von Goes*), Prūsijos kariuomenės kapitoną, Juodiškių ir Svirkalnio (*Schwirkaln*) dvarų savininką (mirusį 1766 m.). Jis buvo vedęs Oną Kristiną von Bolzheim (*Anna Kristina von Bolzheim*) ir su ja susilaukęs sūnaus Evaldo Magnuso von Goesos (*Ewald Magnus von Goes*), gimusio 1766 m. Šis buvo vedęs Marijoną Daunoravičiūtę (*Mariana von Downorowicz*), Pociūnų dvaro savininkę, ir su ja turėjo tris sūnus: Joną Martyną (*Johann Martin*), Baltramiejų Kajetoną (*Bartholomeus Kajetan*) ir Juozapą Nikodemą (*Joseph Nikodem*), gimusį 1805 m. [16].

Juozapas Nikodemas von Goesas pirmą kartą vedė Julijoną Pervainaitę ir su ja susilaukė dviejų dukterų: 1827 m. gimusios Konstancijos Julijonos (*Constantia Julianna*) ir 1834 m. gimusios Veronikos (*Veronica*). Viena jų ištekėjo už bajoro Leparskio.

Mirus pirmajai žmonai, Juozapas Nikodemas von Goesas 1844 m. sausio 18 d. vedė 22 m. amžiaus Brigitą Čepulevičiūtę (*Czepulevicz*) ir su ja turėjo šešis vaikus: sūnus Stanislovą Juozapą, Julijų Konstantiną ir dukteris Julijoną, Teresę, Brigitą bei Viktoriją [17].

Kurliandijos bajorų komiteto posėdžių žurnalo įrašė apie 1864 m. lapkričio 10 d. vykusį posėdį parašyta, kad Kurliandijos bajorų komitetas svarstė Stanislovo Juozapo von Goesos (*Stanislaw Joseph von Goes*), gimusio 1844 m. lapkričio 2 d., prašymą išduoti jam bajorystės liudijimą ir tą prašymą patenkino. Tą pačią dieną bajorystės liudijimas išduotas ir Julijui Konstantinui von Goesui (*Julius Constantin von Goes*), gimusiam 1858 m. balandžio 11 d. [18].

Juozapas Nikodemas von Goesas 1860 m. už 5 910 sidabro rublių pirko Medvilionių dvarą (100 dešimtinių žemės), buvusį tarp Žeimelio ir Kriukų [19]. Vėliau dvarą paveldėjo jo sūnus Stanislovas von Goesas [20].

Rašantieji apie Goesų giminę dažnai daro klaidą, tapatindami portugališkąją ir kurliandiškąją Goesų gimines, tarpusavyje neturinčias nieko bendra. Iš Portugalijos kilusi ir vėliau į Austriją persikėlusį grafų von Goesų (*von Goëß*) giminė ten gyvena ir dabar [21].

GOESAI IR GRAVROGKAI

Bajorų giminės Goesai ir Gravrogkai (*Grawrogk*, *von Grawrogk*, *Gravrogkas*, *Graurogkas*) susigiminiavo, Juozapo Nikodemo von Goesos dukteriai Julijonai 1879 m. ištekėjus už Kristupo Juozapo Karolio Gravrogko (*Krzysztof Jozef Karol Grawrogk*), gimusio 1839 m. (mirė 1913 m.), o kitai dukteriai Viktorijai – už jo brolio Konstantino Gravrogko (*Konstantin Grawrogk*, 1842–1900).

Kristupas Juozapas Karolis Gravrogkas ir jo žmona Julijona (1851–1885) turėjo du sūnus: Antaną Julijoną (*Antoni Julijan*) ir Julijoną Petrą (*Julijan Piotr*).

Antanas Julijonas Gravrogkas gimė 1880 m. gegužės 5 d. (senuoju stiliumi) Šėduvoje. Mokėsi Telšių mokykloje, 1892 m. įstojo į Mintaujos gimnaziją, o nuo 1893 m. mokslą tęsė Šiaulių gimnazijoje. 1900 m. jis įstojo į Peterburgo universiteto Matematikos fakultetą, tačiau jame mokėsi neilgai. Paskui jis įstojo į Peterburgo technologijos institutą ir baigė jį 1910 m. inžinieriaus diplomu. Dirbo inžinieriumi Jekaterinoslavo metalurgijos fabrike, nuo 1916 m. – Smolenske. 1910 m. Peterburge vedė bajoraitę Stefaniją Gruzdytę (*Gruzdz*) ir 1925 m. susilaukė sūnaus Kristupo (*Christoph von Grawrock-Goes*). 1920 m. grįžęs iš Rusijos į Lietuvą, apsigyveno Kaune. 1928–1931 m. buvo Lietuvos siaurųjų geležinkelių direktoriumi, 1932–1933 m. – Lietuvos laikinosios sostinės Kauno burmistru, nuo 1930 m. – Vytauto Didžiojo universiteto docentu. Pasižymėjęs kaip Lietuvos visuomenės veikėjas, Antanas Gravrogkas buvo Lietuvos šaulių sąjungos vicepirmininkas ir vienas pagrindinių 1923 m. Klaipėdos krašto sukilimo organizatorių. Jis apdovanotas Klaipėdos krašto išvadavimo sidabriniumi skydu, Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino trečiojo laipsnio ordinu, Šaulių žvaigžde. Mirė 1958 m. balandžio 1 d., palaidotas Kauno Petrašiūnų kapinėse [23].

Julijonas Petras Gravrogkas (*Julijan Piotr*) gimė 1885 m. Baigęs Šiaulių gimnaziją, mokėsi Peterburgo technologijos institute ir gavo inžinieriaus diplomą. Dirbo inžinieriumi Omske, Rusijoje. Grįžęs į Lietuvą, tapo Vytauto Didžiojo universiteto profesoriumi. 1941–1944 m. buvo šio universiteto rektoriumi. 1944 metais emigravo į Vakarų. Mirė 1968 m. Klivlende (JAV), ten ir palaidotas [24].

Brolių Antano ir Julijono Gravrogkų vardu pavadinta viena Kauno gatvių [25]. Lietuvos mokslų akademijos bibliotekos Rankraštyne įkurtas Gravrogkų giminės fondas (F358).

-
1. Herman von Bruining und Nicolaus Busch. „Livländische Güterurkunden,, (aus den Jahren 1207 bis 1500) Riga . 1908. Dok. 110. 1382 Mai 14. S. 110.
 2. Dr. F. G. von Bunge, Liv-, Esth- und Curländisches Urkundenbuch nebst Regesten III. Nahträge zu den zwei ersten Bänden. Fortsetzung von 1368–1393. 1857. Dok. MCCXVIII. 10 Januar 1385. S. 449.
 3. Dr. F. G. von Bunge, Liv-, Esth- und Curländisches Urkundenbuch nebst Regesten IV. 1394–1413. 1859. Dok. MCCCLXXXVIII. 1 September 1395. S. 79.
 4. Herman von Bruining und Nicolaus Busch. „Livländische Güterurkunden,, (aus den Jahren 1207 bis 1500) Riga . 1908. Dok. 210. Riga. 1419 Febr. 21. S. 223.
 5. Dr. F. G. von Bunge, Liv-, Esth- und Curländisches Urkundenbuch nebst Regesten V. 1414–1423. 1867. Dok. MMDLXIV. 31 August 1421. S. 763.
 6. H. Hildebrand. Begründet von F. G. v. Bunge. Liv-, Est- und Curländisches Urkundenbuch VII. 1423–1429. 1881. Dok. 463. 22. Mai 1426. S. 318.
 7. H. Hildebrand. Begründet von F. G. v. Bunge. Liv-, Est- und Curländisches Urkundenbuch IX. 1436–1443. 1889. Dok. 378. Walk. 1438 Oct. 2. S. 258.
 8. F. G. v. Bunge (ne Dr. F. G. von Bunge; aut. pastaba), Liv-, est- und kurländisches Urkundenbuch. Zweite Abtheilung. Band I. 1494 Ende Mai – 1500. Riga, Moskau. 1900. Dok. 1040. Mitau 1500 Sept. 19. S. 783.
 9. F. G. v. Bunge (ne Dr. F. G. von Bunge; aut. pastaba), Liv-, est- und kurländisches Urkundenbuch. Zweite Abteilung, Band 2. 1501–1505. Riga, Moskau. 1905. Dok. 532. 1503 (nach Sptbr. 1).
 10. Das Inland. Eine Wochenschrift Liv-, Esth- und Kurland's Geschichte. Herausgegeben von Dr. Karl von Rummel. Dorpat. 1846. II. Nachtrag zu dem Verzeichniß der Komthure von Goldingen. S. 781.
 11. MABR, F 358.
 12. „Baltisches Wappenbuch,, von Patrick v. Glasenapp, Verlag Patrick v. Glasenapp, Alling bei München 1980.
 13. C. A. von Klingspor „Baltisches Wappenbuch,,. 1882.
 14. Ernst Hennig. „Kurländische Sammlungen,,. Ersten Bandes erster Theil. Mitau 1809. Auszug aus der Kirch-Visitation von 1624.
 15. **Акты издаваемые Виленскою археографическою комиссиею XXXI Вильна.** 1906. С. 457.
 16. MABR, F 358.
 17. Ten pat.
 18. Ten pat.
 19. Ten pat.
 20. Asmeninis archyvas. Duomenys apie Stanislovo von Goesio paveldėtą Medvilionių dvarą.
 21. „Biographisches Lexikon des Kaiserthums Österreich,, von Constant v. Wurzbach, 5. Teil. Wien. 1859. S. 243, 244, 245.
 22. Asmeninis archyvas. Duomenys apie Nikodemo von Goesio dukteris Julijoną ir Viktoriją.
 23. Asmeninis archyvas. Duomenys apie tėvą – Antaną Julijoną Gravrogką.
 24. Asmeninis archyvas. Duomenys apie Julijoną Petrą Gravrogką.
 25. *Sujetovienė E.*, Kauno gatvės. Kaunas, 2000, p. 16.
- MABR - Lietuvos mokslų akademijos bibliotekos Rankraštynas.